



Regeringskansliet, landsbygds-och
infrastrukturdepartementet

Yttrande över Jordbruksverkets och Skogsstyrelsens förslag till ändrade regler om markavståenden enligt jordförvärvslagen enligt regeringsuppdrag 2025/1218

Sammanfattning

Länsstyrelsen anser att analysen är gedigen och ger ett bra underlag till föreslagna relevanta ändringar i jordförvärvslagen.

Jordförvärvslagen

Ska jordförvärvslagens syfte att bibehålla balansen i ägandet mellan fysiska och juridiska personer kunna upprätthållas, krävs en ändring av lagen. I de skogsbygder där bolagen har stora markinnehav kommer juridiska personer fortsätta att öka sitt markinnehav vilket kommer påverka landsbygdens karaktär och bygdens engagemang på ett sätt som inte främjar landsbygdsutveckling. Ur ett beredskapsperspektiv är det mera småskaliga jordbruket i skogsbygd en viktig resurs. Om lantbruksföretaget även omfattar ett skogsinnehav blir företaget mer stabilt och motståndskraftigt. Kombinationen jord- och skogsbruk kan ofta vara en förutsättning för att kunna utveckla och driva jordbruket vidare.

Framtida avståenden för naturvårdsändamål

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att avskaffa möjligheten för en juridisk person att tillgodoräkna sig ett framtida avstående av lantbruksegendom till staten för naturvårdsändamål. Denna tillämpning har inneburit en risk för rättsosäkerhet eftersom det varit svårt att följa upp och kontrollera markbalansen. Det finns en stor osäkerhet under vilken tidsperiod dessa framtida avståenden kan

komma att genomföras eftersom den helt är avhängig den medelstilleddning som länsstyrelserna får för områdesskydd.

Två olika förslag till lagändring

Länsstyrelsen tar inte ställning till något av förslagen 1 eller 2 men vill peka på några konsekvenser av de olika förslagen.

Förslag 1

Innebär en form av kompromiss. Ägandet av juridiska personer kommer troligen fortsätta öka, men i en långsammare takt. Detta inte enbart p.g.a. möjligheten att få ersättningsmark vid inlösen för naturvårdsändamål utan genom att bolagen i övrigt har ekonomiska vinster på att koncentrera sitt markinnehav.

Inlösen av mark för naturvårdsändamål bedöms kunna fortlöpa ungefär som det gör idag.

Förslag 2

Länsstyrelsen bedömer att förslaget avsevärt skulle försvåra möjligheterna till statligt formellt skydd på mark som ägs av juridiska personer. Det finns stor risk att förslaget leder till att intresset att frivilligt bidra till formella naturvårdsavsättningar kraftigt minskar eller upphör hos en del av länets största markägare. Myndigheternas arbete med formella områdesskydd riskerar därmed att försvåras. Skyddstakten riskerar att minska trots att behovet att avsätta mark för naturvårdsändamål förväntas öka de kommande åren till följd av internationella åtaganden om biologisk mångfald. Dessa aspekter behöver beaktas vid utformningen av ett nytt regelverk.

Från Länsstyrelsen i Örebro län är erfarenheten att möjligheten för juridiska personer att förvärva mark som kompensation för avstående till naturvårdsändamål har haft en avgörande betydelse för markägarnas inställning till områdesskydd de senaste åren. I synnerhet som möjligheten till bytesmark från staten saknats för juridiska personer. På grund av möjligheten för juridiska personer att förvärva mark även vid tecknande av intrångsavtal har större bolag i länet varit positiva till att skydda mark. I Örebro län har länsstyrelsen under den senaste treårsperioden tecknat intrångsavtal med större bolag om tre stora områden omfattande totalt ca 430 hektar varav ca 175 hektar produktiv skogsmark. Länsstyrelsen bedömer att dessa avtal inte hade kunnat genomföras

om inte möjligheten för bolagen att förvärva kompensationsmark hade funnits.

Om den nuvarande möjligheten att kunna tillgodoräkna sig upplåtelser till staten för naturvårdsändamål tas bort kan det få konsekvensen att juridiska personer i blir mindre positivt inställda till formellt skydd av mark. Länsstyrelsen bedömer dock att det inte kommer vara avgörande så länge möjligheten kvarstår för juridiska personer att förvärva mark från enskilda som kompensation för avståenden av äganderätten som sker eller har skett till en fysisk person eller till staten för naturvårdsändamål.

Om även den möjligheten tas bort enligt förslag 2 kommer möjligheten att erbjuda statlig ersättningsmark till juridiska personer vara avgörande för att kunna genomföra formellt skydd på bolagsmark. Länsstyrelsen i Örebro län menar att tidigare erfarenheter visar att erbjudande om ersättningsmark från Sveaskog är en mycket effektiv metod för att etablera områden med skyddad natur. Ett sådant förfarande innebär också att ägarbalansen mellan fysiska o juridiska personer inte påverkas. Sveaskogs markinnehav är en resurs som kan användas för att uppnå både jordförvärvslagets mål och målen med ökad areal skyddad skog med naturvårdsmål.

Kommentarer på övriga förslag från Jordbruksverket

Länsstyrelsen i Örebro län tillstyrker Jordbruksverkets förslag, samt ser positivt på att berörda regler förtydligas och tillämpas lika.

Länsstyrelsen i Örebro betonar vikten av en nationell samordning när det gäller markbalanser. Med dagens regler är det extra svårt att få en överblick över avstående för naturvårdsändamål, men svårigheter kvarstår även efter en ändring enligt förslagen. Särskilt krävande är uppföljningen där förvärv sker genom överenskommelse om fastighetsreglering. Därför kan t.ex. ett nationellt register över bolagens förvärv och avyttringar vara ett sätt att underlätta uppföljningen av markbalansen. Länsstyrelsen föreslår att Lantmäteriet ges ett uppdrag att bistå prövningsmyndigheten vid prövning av förvärvstillstånd genom att Lantmäteriet förser prövningsmyndigheten med underlag av markinnehav samt förvärv och avyttringar som den juridiska personen gjort under en femårsperiod.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av Landshövding Lena Rådström Baastad med Fredrik Karlsson Landsbygds- och näringslivsenheten som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Erika Andersson enhetschef Naturskyddsenheten, Michael Andersson och Rolf Wedding naturvårdshandläggare Naturskyddsenheten, samt Inga Ängsteg enhetschef Landsbygds- och näringslivsenheten medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrifter.